

2022 AUG 12.

Alkotmánybíróság

a Fővárosi Törvényszék mint elsőfokú bíróság útján

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Dr. Menyhárd Attila egyéni ügyvéd és a Varga János Tamás és Társai Ügyvédi Iroda (ügyintéző ügyvéd: dr. Varga János Tamás) („Indítványozó”) (1. sz. mellékletként) csatolt ügyvédi meghatalmazással igazolt jogi képviselőjeként az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény („Abtv.”) 27. §-a alapján, az Indítványozó mint felperes által végkielégítés megfizetése iránt a [REDACTED] mint alperes ellen indított és a (2. sz. mellékletként csatolt) Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 63.M.332/2019/44. számú és fellebbezés folytán hatályon kívül helyezett, majd a Fővárosi Ítéltábla 2.Mf.31.134/2020/8. számú és felülvizsgálati kérelem folytán a Kúria által Mfv.X.10.020/2021/8. szám alatt hozott végzése alapján hatályon kívül helyezett ítélete következtében a (3. sz. mellékletként csatolt) Fővárosi Ítéltábla 2.Mf.31.142/2021/8. számú ítélete ellen benyújtott (4. sz. mellékletként csatolt) felülvizsgálati kérelem folytán eljáró (5. sz. mellékletként csatolt) Kúria Mfv.VIII.10.014/2022/9. számú ítélete ellen törvényes határidőn belül az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztjük elő.

Kérjük a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Kúria Mfv.VIII.10.014/2022/9. számú ítélete („Ítélet”) alaptörvény-ellenességét, és az Abtv. 43. §-ának megfelelően az Ítéletet semmisítse meg.

Kérelmünk indokolásaként az alábbiakat adjuk elő:

A PERTÖRTÉNET ÉS A TÉNYÁLLÁS RÖVID ISMERTETÉSE, A JOGORVOSLATI LEHETŐSÉGEK KIMERÍTÉSE

1. A TÉNYÁLLÁS RÖVID ISMERTETÉSE

- 1.1 Az Indítványozó [REDACTED] napján született [REDACTED] -ban. A [REDACTED] 2010 januárjában megkereste az Indítványozót azzal, hogy költözzön Magyarországra azért, hogy a [REDACTED] egyetemi tanára legyen. Az Indítványozó abban az időszakban, amikor a [REDACTED] az állásajánlatával megkereste, állásváltáson nem gondolkozott, hiszen abban az időszakban a [REDACTED] Egyetemen dolgozott, és már megszerezte a „tenured professor”, azaz a „véglegesített egyetemi tanár” státuszt. (A [REDACTED]-n nem oktatott olyan személy, – beleértve az akkori rektort is – aki e státuszt megszerezte volna korábban.) Ezt a státuszt az [REDACTED] eljesített sokéves kiemelkedő munkával, nagyon magas szintű tudományos teljesítménnyel és eredményekkel, valamint a jelölt teljes tudományos munkásságának szigorú nemzetközi szakértői értékelésével lehet elnyerni. A „véglegesített egyetemi tanár” státusz az amerikai felsőoktatásban megszerezhető legmagasabb fokozat, ami egy határozatlan időtartamú, és csak nagyon szűk körben megszüntethető jogviszonyt biztosított az Indítványozó számára, az ezzel járó társadalmi elismertséggel és az ebből fakadó előnyökkel együtt. Az Indítványozó és a [REDACTED] 2010 januárjától folyamatos egyeztetéseket folytattak az állásajánlattal kapcsolatban, ennek keretében a [REDACTED] nevében tárgyaló képviselők többek között pénzügyi dokumentumokkal

FŐVÁROSI TÖRVÉNYSZÉK
ELNÖKI ÜGYKÖZLEGES IRODA 4.

FŐLAJSTROMSZÁM
KEZDŐÍRATON:.....

Postán/Gyűjtőládába/Személyesen/E-mailer/Faxor/E-irat

Érkezett: 2022 AUG 11.

PÉLDÁNY:.....ÍV:.....

MELLÉKLET:.....KÖZTÜK:.....

FŐLAJSTROMSZÁM:
UTÓÍRATON:.....

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG

Ügyszám: IV/ 0 2 4 1 4 - 0 / 2022

Érkezett: 2022 OKT 28.

Példány: 1 Kezelőiroda:

Melléklet: 4 db

támasztották alá az Indítványozó számára, hogy a [REDACTED] pénzügyi háttere rendezett, stabil, megbízható és hatalmas pénzügyi támogatásokat élvez.

- 1.2 Az Indítványozó „véglegesített egyetemi tanár” státusza különleges jogállást biztosított számára a [REDACTED] Egyetemen, amelyről az Indítványozó tudta, hogy elveszíti akkor, ha a [REDACTED] ajánlatát elfogadja és Magyarországra jön tanítani. Emiatt az Indítványozó számára fontos volt, – és ezt a [REDACTED]-nak is nyilvánvalóvá tette az állásajánlattal kapcsolatos tárgyalások során, – hogy a [REDACTED]-val olyan megállapodást kössön, amely megfelelő biztonságot nyújt számára, amely miatt megéri hátrahagynia az [REDACTED] felépített karrierjét és végleg elveszíteni a „véglegesített egyetemi tanár” státuszát. A [REDACTED] az Indítványozó szándékát és célját teljes egészében megértette és készségesen elfogadta. Erre tekintettel, a több hónapos, pénzügyi és jogi tanácsadók bevonásával történt tárgyalási folyamat során, az állásajánlat elfogadásának fontos feltételeként a felek megállapodtak egy egyszeri juttatás munkaszerződésben való rögzítésében arra az esetre, ha bizonyos okokból (például a jelen ügy szerinti átszervezés okán) megszűnik az Indítványozó munkaviszonya. Ez alapján a munkaszerződéses tárgyalások során a munkaszerződés-tervezetben a felek rögzítették, hogy a munkaviszony bizonyos okokból történő megszűnése esetén az Indítványozót a [REDACTED] lal az Indítványozónak a felmondást közvetlenül megelőző évben a [REDACTED]-tól kapott éves juttatásának a hússzorosa illeti meg, függetlenül attól, hogy a [REDACTED] hány éven keresztül foglalkoztatta az Indítványozót a felmondás időpontjában.
- 1.3 A [REDACTED]-nak az egyszeri juttatással kapcsolatban egy kifejezett kérése volt, hogy annak jogcíme végkielégítésként kerüljön meghatározásra, így a 2010. június 14-ei munkaszerződés-tervezetben a juttatás jogcíme végkielégítésként került rögzítésre.
- 1.4 Ezt követően a felek a jogi és pénzügyi szakértők bevonásával még három hónapig tárgyaltak a munkaszerződés egyéb feltételeiről, végül 2010. szeptember 22. napján a több mint fél éves tárgyalási folyamat a munkaszerződés megkötésével zárult. A munkaszerződés alapján az Indítványozó a [REDACTED] szervezeti egységénél 2011. január 1. napjától a [REDACTED] munkakört látta el. A felek 2010. szeptember 22. napján külön munkaszerződést kötöttek továbbá arra, hogy szintén 2011. január 1. napjától az Indítványozó a [REDACTED] dékáni feladatait is ellátja.
- 1.5 Ahogyan az előző pontban rögzítése került, a munkakörök betöltésére 2011. január 1. napjától került sor, így a munkaszerződés 2010. szeptember 22. napján történt aláírása és a munkakör 2011. január 1. napjától történő tényleges betöltése között, a szerződéskötést megelőző 9 hónapos tárgyalási időszakon felül, a [REDACTED]-nak további több mint 3 hónapja volt arra, hogy a munkaszerződés rendelkezéseit, így az egyszeri juttatásra (végkielégítésre) vonatkozó vállalását újra értelmezze, megfontolja és adott esetben a munkaviszony fenntartására vonatkozó kötelezettségvállalását átgondolja. A munkaszerződés kidolgozásában a [REDACTED] rektora és rektorhelyettese mellett, a [REDACTED] ldalán a [REDACTED] Ügyvédi Iroda, tehát jogi tanácsadó is részt vett, emellett a munkaszerződés kidolgozásában pénzügyi tanácsadóként részt vett az [REDACTED] is. A [REDACTED]-t tehát kellő jogi és pénzügyi ismerettel rendelkező szakemberek is segítették a munkaviszony létrehozásának folyamatában, így mind a rendelkezésére álló időtartam, mind a rendelkezésére álló szaktudás elégséges kellett, hogy legyen számára ahhoz, hogy a munkaszerződés 2. pontjában vállalt kötelezettség célját, következményeit és joghatását felmérje.
- 1.6 Az Indítványozó a [REDACTED] nál töltött évek alatt a rábízott feladatokat magas szakmai színvonalon ellátta, a [REDACTED] fejlődését mindig fontosnak tartotta, így az általa nem a [REDACTED] keretein belül tartott szakmai előadásokért járó tiszteletdíját is a [REDACTED] alapítványa részére ajánlotta fel. A [REDACTED] az Indítványozó munkaviszonyát 2017. június 15. napján átszervezés okán felmondta.

- 1.7 Az Indítványozó munkaviszonya 2017. július 31. napjával megszűnt, de a ■■■ a munkaszerződésben megállapodott egyszeri juttatást (végkielégítést) az Indítványozó részére sem akkor és azóta sem fizette meg.

2. PERTÖRTÉNET

- 2.1 Az Indítványozó 2017. július 14. napján fordult a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz („**Elsőfokú Bíróság**”). Keresetében kérte az Elsőfokú Bíróságot, hogy kötelezze a ■■■-t a munkaszerződés szerinti végkielégítés megfizetésére. Az Elsőfokú Bíróság az Indítványozó keresetének helyt adott. Indoklása szerint az Elsőfokú Bíróság a munkaszerződés megkötésének folyamatában, annak körülményeiben, okában, céljában, illetve az egyéb körülményekben sem talált olyan tényeket, amelyek alátámasztanák az egyszeri juttatás jóerkölcsbe ütközését. Az társadalmilag ugyanis nem tekintendő elítélendőnek, tisztességtelennek vagy elfogadhatatlannak, ha egy nem állami fenntartású, tehát nem csak közpénzből gazdálkodó felsőoktatási intézmény a nem magyar állampolgárságú oktatójának nem a magyar viszonyok, hanem az állampolgársága helye szerinti viszonyoknak megfelelő illetményt kínál azért, hogy az feladja az amerikai, nagyon szűk körben felszámolható jogviszonyát, egzisztenciáját, és Magyarországra jöjjön oktatni. Nyilvánvalóan jó erkölcsöt sértő tényállási elem hiányában pedig a semmisség miatti érvénytelenség megállapítására nincs lehetőség.
- 2.2 A ■■■ az Elsőfokú Bíróság ítélete ellen fellebbezést nyújtott be, amely alapján a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéletábla („**Fővárosi Ítéletábla**”) az Elsőfokú Bíróság ítéletét megváltoztatta és az Indítványozó keresetét elutasította. A Fővárosi Ítéletábla ítéletének indoklása szerint a végkielégítésre vonatkozó kikötés jóerkölcsbe ütközik, mert a végkielégítés az Indítványozót akkor is megillette volna, ha az Indítványozó magatartásával összefüggő ok miatt szűnt volna meg a munkaviszonya. Ahogyan azt a következő, 2.3 pontban ismertetjük, a Fővárosi Ítéletáblának ezt az ítéletét a Kúria hatályon kívül helyezte, annak megalapozatlansága és téves következtetése miatt.
- 2.3 A Fővárosi Ítéletábla ítélete ellen az Indítványozó felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriához. A Kúria végzésével a Fővárosi Ítéletáblát új eljárásra utasította, amely megismételt eljárásban a Fővárosi Ítéletábla a 2.Mf.31.142/2021/8. számú ítéletével az Indítványozó keresetét elutasította. A Fővárosi Ítéletábla megismételt másodfokú eljárásban hozott ítélete ismét jóerkölcsbe ütközés címen megállapította a szerződéses kikötés semmisségét, de ezúttal teljesen más alapon. A Fővárosi Ítéletábla ítélete szerint a munkaszerződésbe foglalt egyszeri juttatás mértéke túl magas a végkielégítés jogcímhez viszonyítva, mert a végkielégítés jogpolitikai indokával és rendeltetésével az nem fér össze. A Fővárosi Ítéletábla rövid indoklása szerint az egyszeri juttatás jogcíme végkielégítésként sérti a társadalom értékítéletét, emiatt a jóerkölcsbe ütközik, így semmis, és az Indítványozót nem illeti meg az egyszeri juttatás.
- 2.4 Az Indítványozó a Fővárosi Ítéletábla megismételt eljárásban hozott 2.Mf.31.142/2021/8. számú ítélete ellen felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, hivatkozva arra, hogy a Fővárosi Ítéletábla helytelenül állapította meg a szerződéses kikötés jóerkölcsbe ütközését. A Fővárosi Ítéletábla ugyanis nem nevesített olyan többlet-tényállási elemet, amely a bírói gyakorlat szerint a jóerkölcsbe ütközés megállapításához feltétlenül szükséges, valamint a Fővárosi Ítéletábla ítéletében nem azonosította és nem vizsgálta az Alaptörvény szerint irányadó társadalmi értékeket, amelyek sérelmére a döntését alapozta, az Indítványozó ezzel kapcsolatos, mértékadó szakirodalommal és bírói gyakorlattal alátámasztott érvelése ellenére. A Kúria az Indítványozó által jelen alkotmányjogi panasszal támadott Ítéletével a Fővárosi Ítéletábla ítéletét helyben hagyta. A Kúria egyetértve a Fővárosi Ítéletábla döntésével Ítéletében megállapította, hogy a végkielégítés rendeltetése és annak a munkaszerződés szerinti mértéke nem áll összhangban, mert túlmutat a jogintézmény célján, a tisztas végelbánás és a foglalkoztatási jogviszony

megszűnését követő megélhetést biztosító funkcióján. A Kúria szintén adós maradt az Alaptörvény szerint irányadó társadalmi értékek és a többlet-tényállási elem azonosításával, amellyel összefüggésben a szerződéses kikötés jóerkölcsbe ütközését megállapította.

3. AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZ BEFOGADHATÓSÁGÁNAK INDOKOLÁSA

3.1 Az Abtv. 27. §-a szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvényellenes bírói döntéssel szemben alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy, ha az ügy érdemében hozott döntés a) az Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és b) jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvényellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet benyújtani.

3.2 Jogorvoslati lehetőségek kimerítése, benyújtási határidő, érintettség

3.2.1 Az Indítványozó nyilatkozik, hogy a rendes jogorvoslati lehetőségeket kimerítette.

3.2.2 Jelen alkotmányjogi panasszal érintett ügyben az alábbi jogerős döntések születtek:

(a) Fővárosi Ítéletábla (mint másodfokú bíróság): 2.Mf.31.142/2021/8. számú ítélete

(b) Kúria (mint felülvizsgálati bíróság): Mfv.VIII.10.014/2022/9. számú Ítélete

3.2.3 Az Indítványozó nyilatkozik, hogy a jelen alkotmányjogi panasszal érintett ügyben nincs folyamatban felülvizsgálati eljárás a Kúria előtt, és az Indítványozó nem kezdeményezett perújítást.

3.2.4 Az alkotmányjogi panasz benyújtásának határideje. A Kúria Mfv.VIII.10.014/2022/9. számú Ítélete 2022. év június 15. napján tárgyaláson került kihirdetésre, majd azt az Indítványozó az elsőfokú bíróság útján, elektronikusan 2022. július 20. napján vette át. Az Indítványozó nyilatkozik, hogy az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti határidő (az alkotmányjogi panasz benyújtására alapjául szolgáló bírói döntés közlésétől számított 60 nap) megtartásra került.

3.2.5 Az Indítványozó érintettségének bemutatása. Az Indítványozó jelen alkotmányjogi panasszal érintett Ítélet alapját képező peres eljárásban felperesént vett részt.

3.3 Alaptörvényben biztosított jog sérelme és megfelelés az Abtv. 29. §-ának

3.3.1 Alaptörvényben biztosított jog sérelme

Az Ítélet a jelen alkotmányjogi panasz későbbi pontjaiban részletesen kifejtettek szerint sérti az Indítványozó:

- a) szerződési szabadságát és
- b) tisztességes eljáráshoz való jogát.

Ad a) szerződési szabadság [Alaptörvény M) cikk]

Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata szerint a szerződési szabadság – noha nem szerepel nevesített jogként az Alaptörvényben – az Alaptörvény M) cikke alapján védelmet élvez {pl.

3192/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [18] és 22/2018. (XI. 20.) AB határozat, Indokolás [34]}. Az Alkotmánybíróság több alkalommal is megerősítette, hogy az Alaptörvény M) cikkéből levezethető szerződési szabadság „nem alapvető jog, azonban önálló alkotmányos jogként élvezzi az alaptörvény védelmét, és olyan, Alaptörvényben biztosított jognak minősül, amelynek sérelmére az Abtv. szerinti alkotmányjogi panasz alapítható {33/2015. (XII. 3.) AB határozat, Indokolás [23] és [26]}. Az Alkotmánybíróság ennek alapján következetesen az M) cikkéből levezetett szerződési szabadságra alapított alkotmányjogi panaszokat úgy értékeli, hogy azok az Abtv. által előírt, Alaptörvényben biztosított jogra hivatkoznak és ezért érdemben vizsgálhatók {3380/2018. XII. 5.) AB végzés, Indokolás [12]}.

A szerződési szabadság alkotmányjogi panaszban történő vizsgálatának fontosságát erősíti, hogy a gyakorlatban közvetlen alkotmányi jogalapelül szolgáló M) cikk mellett az alkotmánybírósági gyakorlat arra is utal, hogy e jog más alapvető jogokkal is szoros kapcsolatban áll. Egyrészt a szerződési szabadság az Alaptörvény M) cikkén túl a XIII. cikk (1) bekezdésben foglalt tulajdonhoz való jogból is következik {33/2015. (XII. 3.) AB határozat, Indokolás [26]}. Másrészt az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata a szerződési szabadsághoz kötődő kérdéseket adott esetben az emberi méltóságból fakadó cselekvési autonómiával szoros összefüggésben bírálta el [24/1996. (VI. 25.) AB határozat]. A szerződési szabadság alkotmányjogi szerepét erősítő utóbbi érvnek ezúttal azért is jelentősége van, mert a jelen ügy körülményei között a szerződési szabadság a méltóságból fakadó cselekvési szabadságnak az egyén sajátos körülményeit védő alkotmányjogi funkciójával bír.

Ad b) tisztességes eljáráshoz való jog [Alaptörvény XXVIII. cikk 1) bekezdése]

A később részletezettek szerint a bírósági ítéletek indokolása olyan hiányosságban szenved, amely már megvalósítja az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét. Az indokolási kötelezettség elmaradásának a jelen ügyben különös súlyt ad, hogy a bíróságok olyan generálklauzult (jóerkölcsbe ütközés tilalma) alkalmaztak, amelynél az alkotmánybírósági gyakorlat értelmében is felerősödik a jogalkalmazók szerepe a jogbiztonságnak eleget tevő jogi szabályozás, joggyakorlat kialakításában.

3.3.2 Megfelelés az Abtv. 29. §-ának

Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az Alkotmánybíróság gyakorlata a két feltételt vagylagosnak tekinti, vagyis külön-külön vizsgálja őket, és bármelyik feltétel fennállása megalapozza az alkotmányjogi panasz befogadását.

Jelen esetben az alkotmányjogi panasz befogadása mindkét feltétel alapján indokolt. Az Ítélet az érdemi döntést közvetlenül a szerződési szabadságot sértő jogértelmezésre alapította, a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét megvalósító indokolási hiányosság pedig kifejezetten az ügy lényeges érdemi kérdését érinti. Az alaptörvény-ellenesség tehát érdemben befolyásolta az Ítéletet.

Másrészt a jelen tényállás keretei között alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek minősül, hogy a bíróságok milyen esetben és milyen indokok alapján korlátozhatják a felek szerződési szabadságát, különösen olyan szerződési feltétel meghatározásával kapcsolatban, amely okszerűen és világosan szolgálja az egyik szerződő fél speciális pozícióját. Alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekinthető az is, hogy a bíróságok milyen döntéssel tesznek eleget a generálklauzultak jogbiztonsággal összeegyeztethető alkalmazásából fakadó követelményeknek.

AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZ BENYÚJTÁSÁNAK ÉRDEMI INDOKOLÁSA

4. AZ ALAPTÖRVÉNY MEGSÉRTETT RENDELKEZÉSEINEK PONTOS MEGJELÖLÉSE

II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz (...).

B) cikk

(1) Magyarország független, demokratikus jogállam.

M) cikk

(1) Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik.

XIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

XXVIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

5. A MEGSEMISÍTENI KÉRT BÍRÓI DÖNTÉS ALAPTÖRVÉNY-ELLENESÉGÉNEK INDOKOLÁSA

5.1 Az Ítélet sérti az Indítványozó szerződési szabadságát

5.1.1 Alaptörvény érintett rendelkezései

M) cikk

(1) Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik.

II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz (...).

XIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.

5.1.2 Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy „az **EMBER** sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam

elsőrendű kötelezettsége.” Az alapvető jogok védelmének alkotmányos előírása így a közhatalmat birtoklókra azt a kötelezettséget hárítja, hogy mind jogalkotási, mind jogalkalmazási tevékenységük során az Alaptörvényben biztosított jogokból fakadó követelmények érvényesülését a joghatóságuk alá tartozó magánszemélyekkel és szervezeteikkel szemben is garantálják. Másként fogalmazva, a közhatalom jogvédelmi intézkedéseinek is összhangban kell állnia az Alaptörvényben elismert jogok alkotmányos tartalmával {14/2017. (VI. 30.) AB Határozat, Indoklás [20]}. Az Alaptörvény 28. cikke ezt a követelményt fogalmazza meg a bíróságokkal szemben, amikor előírja, hogy a bíróságoknak a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezniük.

- 5.1.3 A „valódi” alkotmányjogi panasz – mint az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény {3/2015. (II. 5.) AB határozat, Indoklás [18]} – az Alaptörvényben elismert jogokat sértő bírói döntésekkel szemben nyújt oltalmat, így biztosítja a bírói döntésben elfogadott jogértelmezés és az Alaptörvény alapjogi értékrendjének összhangját. Igaz ez a szerződéses és más egyéb magánjogi karakterű jogvitákban eljáró bírói döntésekre is, melyek esetében **az Alkotmánybíróság a felek szerződéses szabadságára figyelemmel vizsgálja, hogy az adott jogviszonyt szabályozó generálklauzulák bírói értelmezése összhangban áll-e az érintett alapjogból fakadó követelményekkel** {14/2017. (VI. 30.) AB Határozat, Indoklás [20]}.
- 5.1.4 A Kúria az Ítéletét egy generálklauzulára, nevezetesen a nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző szerződések semmisségét kimondó szabályra alapozta. A Kúria Ítélete szerint a felek által a szerződési szabadság talaján kialakult szerződéses feltételt az általános társadalmi megítélés egyértelműen elfogadhatatlannak tartja. Az Ítélet indoklása abban áll, hogy a felek által kialakult végkielégítés mértéke olyan mértékben meghaladja a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. tv. („rMt.”) szerint végkielégítés címén adandó mértéket, hogy azt a társadalmi megítélés egyértelműen elfogadhatatlannak tartja.
- 5.1.5 Ezen Ítélet ellentétes az Alaptörvény M) cikk (1) bekezdésével, mert sérti az Indítványozó alkotmányos jogait, így különösen az Indítványozó M) cikkből levezethető szerződési szabadsága önálló alkotmányos jogát.
- 5.1.6 A szerződési szabadság a jogszabályban meghatározott tilalmak, eltérést nem engedő törvényi rendelkezések és az általános társadalmi értékrend keretei között érvényesül. Az általános társadalmi értékrendnek való megfelelés követelményét a polgári jogi, és a munkajogi jogviszonyokban a jóhiszeműség és tisztesség követelményének, továbbá a nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző szerződések tilalmának a generálklauzulái közvetítik. Egységes az a szakmai álláspont, amely szerint ezek a generálklauzulák a polgári jogi, és ebből adódóan a jelen tényállás mellett a munkajogi jogviszonyokban is az alkotmányos értékrendet, a hatályos magyar jog szerint az Alaptörvényben megfogalmazott értékeket érvényesítik. Ebből pedig az következik, hogy a jóerkölcsbe ütközés mérlegelése során a rendes bíróság nem hagyhatja figyelmen kívül az Alaptörvényben megfogalmazott értékeket. A jelen eljárás tárgyát képező esetben az Alaptörvényben meghatározott értékrend figyelembevétele más döntést eredményezett volna.
- 5.1.7 Az Indítványozó, a 2021. szeptember 9. napján a Fővárosi Ítéltáblának benyújtott beadványában, valamint a Kúriának 2022. január 21. napján benyújtott felülvizsgálati kérelmében részletesen levezette az ügy Alaptörvénnyel közvetlenül összefüggő érintettségét, tekintettel arra, hogy az ügy lényegét egy generálklauzula, nevezetesen a

jóerkölcsbe ütközés törvényi tényállásának értelmezése adta, a felek Alaptörvényben biztosított szerződési szabadságával összefüggésben. Az Alkotmánybíróság eseti döntésében foglaltak szerint, amikor ítékezése során a bíróság egy-egy magatartást jóerkölcsbe ütközőnek minősít, akkor az Alkotmány értékrendje mellett a társadalomban érvényesülő erkölcsi normarend követelményeire kell tekintettel lennie {801/B/2002. AB határozat 3.4 pont}. Ennek ellenére, mind a Fővárosi Ítélet, mind a Kúria mellőzte döntése meghozatala során az Alaptörvény értékrendjének vizsgálatát, így az Ítélet alaptörvény-ellenes és sérti az Indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát, a szerződési szabadságát. A Kúria Ítéletéből (és a Fővárosi Ítéletéből is) teljes egészében hiányzik a jóerkölcsbe ütközéssel összefüggésben az Alaptörvény értékrendjének vizsgálata, és annak a jóerkölcsbe ütközőnek nyilvánított szerződéses kikötéssel való összevetése. Erre tekintettel az Ítéletben az ügyet érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség áll fenn.

5.1.8 **A szerződési szabadság az Alkotmánybíróság többtizedes gyakorlatában olyan alkotmányos jognak minősül, amely bár nincs nevesítve az Alaptörvény (Alkotmány) szövegében, az alkotmányos rendszer egésze szempontjából alapvető jelentőséggel és garanciális funkcióval bír.** Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően a 33/2015. (XII. 3.) AB határozatban összefoglaló jelleggel fejtette ki, hogy az Alaptörvény a „piacgazdaságra utalást kifejezett módon nem tartalmazza. E szövegszerű változás azonban nem jelenti azt, hogy a szerződési szabadság – amely jellegénél fogva szoros kapcsolatban áll a vállalkozás szabadságával is – ne élvezné a továbbiakban az Alaptörvény védelmét. [...] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a piacgazdaság két létfontosságú eleme a vállalkozás és a verseny szabadsága. A piacgazdaság plurálisan tagolt tulajdoni szerkezetű gazdaság, amely a különböző tulajdonformák egyenrangúságának, valamint a vállalkozás és verseny szabadságának alkotmányosan elismert elve alapján működik. [...] A piacgazdaság alapvető létformája a verseny. A piacgazdaságra alapozott társadalmi és gazdasági rend létfontosságú értéke a gazdasági verseny kibontakoztatása, védelme. [19/1991. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1991, 401, 402.] A piacgazdaság, és így az Alaptörvény M) cikke által védett vállalkozás és verseny szabadsága működésének elengedhetetlen feltétele a szerződési szabadság, amely ennek következtében szintén élvezi az Alaptörvény védelmét. Ezt támasztják alá a szerződési szabadságnak a Ptk.-ban foglalt garanciális szabályai is.” {3192/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [15]–[21]} A 3298/2014. (XI. 11.) AB határozat ezt megerősítve úgy fogalmazott, hogy „a Magyarország gazdasági alaprendjét meghatározó Alaptörvény M) cikkéből következő szerződési szabadság – mint a piacgazdasági lényegi eleme [13/1990. (VI. 18.) AB határozat, ABH 1990, 54, 55.] – (nevesítetlen) alkotmányos jog. {33/2015. (XII. 3.) AB határozat, Indokolás [23]; megerősítette pl. 3001/2016. (I. 15.) AB határozat, Indokolás [40]}

5.1.9 Kiemelt jelentőséggel bír a jelen ügyben, hogy az Alkotmánybíróság – többnyire más foglalkoztatási jogviszonyokkal történő alkotmányjogi összehasonlítás során – a munkajogi szabályozás jellegadó sajátosságának tekintette a szerződési szabadság főszabályként való érvényesülését. A 18/2021. (V. 27.) AB határozat értelmében **a szerződési szabadság – törvényben foglalt korlátai mellett is – a munkajog alapvető szabálya, aminek a munkajogi kérdések alkotmányjogi értékelésekor is nagy hangsúlyt kell kapnia.** A határozat az alaptörvény-ellenesség megítélése körében a mérlegelés egyik alapjaként hivatkozik a szerződési szabadság tiszteletben tartásának fontosságára, tekintettel arra, hogy a szerződési szabadság érvényesülése a munkajogi szabályozás alkotmányosan is releváns jogalkotói célja. „1992-ben – tekintettel a rendszerváltozás folyamatában végbemenő társadalmi változásokra – az Országgyűlés

alapjaiban átalakította a foglalkoztatási jogviszonyok törvényi szabályozását. A korábbi egységes munkajogi szabályozást egy differenciált szabályozás váltotta fel. A differenciálás lényege a versenyszférában, illetőleg a közszférában létrejövő foglalkoztatási jogviszonyokra vonatkozó szabályozás elválasztása volt. Az elválasztás eredményeként a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: régi Mt.) a munka világában a korábbi szabályozáshoz képest jelentősen növelte a szerződési szabadságot, magánjogi jellegű szabályozást alakított ki.” A határozatban ezzel összhangban „a felek szerződési szabadságának fokozott érvényesülése mint jogalkotói cél” jelenik meg. {18/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [34] és [68]}. Ezzel áll összhangban az Alkotmánybírásnak az az összefoglaló értékelése is, mely szerint a hagyományos munkajog a szerződési szabadság világába tartozik {3222/2017. (XI. 25.) AB határozat, Indokolás [21]}.

- 5.1.10 Különös hangsúlyt kap a szerződési szabadság alkotmányos védelme a jelen ügy tényállása mellett, mivel **jelen esetben a szerződési szabadság az emberi méltóságból fakadó cselekvési autonómiával nagyon szoros összefüggésben merül fel.** Az ismertetett tényállás körében ugyanis a szerződési szabadság olyan szerződési feltétel vonatkozásában jut jelentőséghez, amely az Indítványozó személyes körülményei és magánautonómiája szempontjából objektív mérlegelés alapján is kulcsfontosságúnak tekintendő. Észszerűen belátható és indokolható, hogy a vitatott szerződési feltétel nélkül az Indítványozó nem lépett volna be a másik fél által kezdeményezett és szorgalmazott munkaviszonyba, mivel személyes élethelyzetében jelentős visszalépést jelentett volna számára. **A szerződési kikötés tehát közvetlenül az Indítványozó élethelyzetének, magánautonómiájának védelmét szolgálta, így az emberi méltóság alkotmányjogi funkciójával bírt.** A felek szabadon, közös elhatározással állapították meg a szóban forgó feltételt, amelyet értelemszerűen a ■■■ is kifejezetten az Indítványozó személyes helyzetének elismerése és védelme céljából vállalt. A jelen ügyben tehát a szerződési szabadság az emberi méltóságból fakadó cselekvési autonómia lényegével szoros kapcsolatban merül fel, amely kapcsolatra az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata is rámutatott [24/1996. (VI. 25.) AB határozat].
- 5.1.11 Az Alkotmánybíróság a szerződési szabadság alkotmányos jogi alapjának és tartalmának kifejtése mellett e jog korlátozásának mércéjét is meghatározta. Kifejtette, hogy a szerződési szabadság „nem alapvető jog, azonban önálló alkotmányos jogként élvez az Alaptörvény védelmét, és olyan, Alaptörvényben biztosított jognak minősül, amelynek sérelmére az Abtv. szerinti alkotmányjogi panasz alapítható. A korlátozás alkotmányossága azonban nem az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján, hanem – figyelemmel a közérdekre is – az észszerűségi tesztet alkalmazva bírálendő el” {33/2015. (XII. 3.) AB határozat, Indokolás [26]; megerősítette: 3244/2017. (X. 10.) AB határozat; Indokolás [52]}.
- 5.1.12 Egyrészt tehát a szerződési szabadság korlátozásának alkotmányossága nem az általános alapjogkorlátozási teszt (szükségesség-arányosság teszt) alapján, hanem az észszerűségi teszt szerint ítélandó meg: ha a korlátozásnak tárgyilagossá mérlegelés szerint az adott jogviszónnyal közvetlenül összefüggő észszerű indoka van, akkor az nem tekinthető alaptörvény-ellenesnek.
- 5.1.13 Másrészt az Alkotmánybíróság a fentiek szerint nevesítette és kiemelte az észszerűségi teszt szerződési szabadsággal összefüggő vizsgálatának egyik elemét: az észszerű indok meglétének kérdését a közérdek érvényesülésére figyelemmel kell megítélni.
- 5.1.14 Az alábbiakban kifejtettek szerint **jelen esetben az Indítványozót megillető szerződési szabadságot a bíróságok észszerű indok nélkül korlátozták. A vitatott szerződési**

feltétellel kapcsolatban a közérdek sérelme (vagy akár érintettsége) semmilyen formában nem állapítható meg, és ilyen körülményre Ítéletében a Kúria (és ítéletében a Fővárosi Ítéltábla) sem hivatkozott a jóerkölcsbe ütközés megítélésekor.

- 5.1.15 A jóerkölcsbe ütközés tilalma természetesen a szerződési szabadság korlátját jelenti, annak értelmezésekor azonban a bíróságoknak a fenti alkotmányjogi szempontok figyelembevételével kell eljárniuk. Az Indítványozó egyetért azzal, hogy a szerződés jóerkölcsbe ütközésének a vizsgálata során azt kell vizsgálni, hogy a társadalmi értékrend szempontjából elfogadható-e a felek szabad megállapodása. Az Indítványozó álláspontja szerint ugyanakkor ehhez az elsődleges kiindulópontot az Alaptörvény (Alkotmány) kell, hogy jelentse, hiszen ez rögzíti a jogrend által érvényre juttatni kívánt értékeket. Másodlagos kiindulópontként pedig figyelembe kell venni azt az értékrendet, amelyet a rMt. szabályozása tükröz.
- 5.1.16 Az Alaptörvény valóban ad, ahogy az Alkotmány is adott, megfelelő támpontot ahhoz, hogy a jelen ügy alapját képező tényállást a társadalmi értékrend szempontjából közelítsük meg és értékeljük. Az Alkotmány [1949. évi XX. tv. 9. §] rögzíti, hogy Magyarország gazdasága piacgazdaság. Az Alaptörvény M) cikkének (1) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik. A fentiek alapján mind az Alkotmánybíróság, mind az általános szakmai álláspont¹, mind pedig Indítványozó álláspontja szerint, a vállalkozás szabadsága alatt a szerződési szabadságot is érteni kell.
- 5.1.17 Az Indítványozó álláspontja szerint a fentiek alapján irányadó társadalmi értékek jelen alkotmányjogi panasz alapját képező ügyben a következők: a piacgazdaság védelme, a munka értékének a megőrzése, a szerződési szabadság, a magánautonómia védelme és a munkavállalói érdekek prioritása a munkáltatói érdekekkel szemben. Ahogyan azt az Indítványozó jelen alkotmányjogi panasz 1. pontjában (Tényállás) megtette, és alább is bemutatja, a jogvita tárgyát képező munkaszerződésben az Indítványozó a sok évtizedes munkával elért és felépített eredményeit, tapasztalatát és tudását „értékesítette” a ■■■■■ számára, olyan munkaszerződés alapján, amelyet a felek kényszer- és tévedésmentesen kötöttek, és amely nem sérti a munkavállalói érdekek prioritásának az elvét. Ebből pedig az következik, hogy az adott jogviszonyra irányadó társadalmi értékeknek nemcsak teljes mértékben megfelel, de kifejezetten azokat tükrözi és valósítja meg.
- 5.1.18 Az Indítványozó hosszú évtizedek erőfeszítései eredményeként és személyes áldozatokkal is szükségszerűen járó munkával olyan tudást és tapasztalatot szerzett meg, amelynek birtokában különösen értékes munkaerővé vált a munkaerőpiacon. A megelőző munkahelye, a ■■■■■ Egyetem ezt a „tenured professor” státusznak az Indítványozó számára való biztosításával ismerte el. Ennek a státusznak a privilegizált és az Indítványozó számára különös előnyöket nyújtó vonásait a ■■■■■ is ismerte. Ennek a státusznak a biztosításával az Indítványozó megelőző munkahelye az Indítványozó munkával elért tudását és tapasztalatait honorálta. Éppen ez volt az a tudás és tapasztalat, amellyel az Indítványozó a ■■■■■ számára is különösen értékes potenciális munkaerővé vált. Ezért kereste meg a ■■■■■ az Indítványozót azzal, hogy az állását feladva, nála helyezkedjen el és így az Indítványozó tudását és tapasztalatait a jövőben ne a ■■■■■ Egyetem, hanem a ■■■■■ hasznosíthassa.

¹ Árva Zsuzsanna, Az Alaptörvény kommentárja (Wolters Kluwer Kiadó), Kommentár az Alaptörvény M) pontjához, „A munka védelme és a vállalkozás szabadsága” címmel.

- 5.1.19 A felek a munkaszerződés megkötéséről munkaerőpiaci szereplőkként tárgyaltak. **A munkahelyváltás kapcsán a nagyobb – és alapvető – kockázatot az Indítványozó viselte**, mert ennek következtében a jövőben számolnia kellett a munkaviszonyának olyan helyzetekben való megszűnésével is, amely a megelőző jogviszonyában őt nem fenyegette. Ezzel a kockázattal az Indítványozónak attól a pillanattól kezdve számolnia kellett, hogy a munkaszerződést a ■■■■■-val megköti. Mint azt a tényállás is alátámasztja, az Indítványozó kockázata valós és az aggodalma megalapozott volt.
- 5.1.20 A ■■■■■ a nemzetközi felsőoktatási piacon versenyhelyzetben működő, professzionális intézmény, amely mindig is törekedett arra, hogy az oktatói és kutatói körébe a legjobb szakmai kvalitásokkal rendelkező szakembereket szerezze meg, akikkel szemben magas elvárásokat is támaszt. Logikus volt tehát, hogy az Indítványozót is a munkavállalói körében akarta tudni, akire az oktatási feladatok ellátása és a tudományos portfólió fejlesztése mellett nemzetközi felsőoktatási vezetői feladatokban is számított. Az Indítványozó ugyanis amellet, hogy „véglegesített egyetemi tanár” státusszal rendelkezett, szakmai pályafutása alatt többek között dékáni pozíciót töltött be egy ■■■■■ egyetemen és a ■■■■■ vendégelőadója is volt. **A ■■■■■ pontosan tisztában volt az Indítványozó amerikai státuszának az előnyeivel, megértette és elfogadta, hogy az Indítványozónak e státusz rendkívül fontos és az annak feladásával járó kockázatot a munkaszerződésben ellensúlyozni szeretné.** Maga is törekedett arra, hogy az Indítványozó számára a munkaszerződésben olyan feltételeket határozzanak meg, amelyek az Indítványozó számára ezt a kockázatot megfelelően kezelik, és a ■■■■■ mint munkahelyet számára vonzóvá teszik. Ezért jutottak a felek arra a megállapodásra, hogy ezt a kockázatot – a szerződési szabadság, mint az Alaptörvényben biztosított alkotmányos jog talaján kialakultak szerint, – a végkielégítés mértékében való megállapodással megfelelő módon kezelhetik.
- 5.1.21 **Az Indítványozó tehát a magyar alkotmányos rend által is védett, értékteremtő munkájával elért tudását és tapasztalatát bocsátotta a ■■■■■ rendelkezésére a felek által a szerződési szabadság talaján kialakult feltételek mellett.** Ebből egyrészt az következik, hogy a felek megállapodása nem lehet ellentétes a társadalmi értékrenddel, másrészt pedig az, hogy megállapodásuk alkotmányos védelemben részesül.
- 5.1.22 A munkaszerződést a felek szabadon, azaz informált helyzetben és kényszermentesen kötötték: az Indítványozó az ■■■■■-em tévesztette meg, nem is fenyegette és a ■■■■■ nem volt olyan szorult helyzetben sem, amelyet az Indítványozó kihasználhatott volna (mi több, maga a ■■■■■ rektora volt az, aki a tárgyalások alatt egy nyilvánosan is elérhető cikket küldött az Indítványozónak, amelyben maga a rektor állította, hogy a ■■■■■ egy nagyon gazdag intézmény, többek között egy 800 millió dolláros juttatásnak is köszönhetően). Ilyen körülményeknek vagy magatartásnak még csak eshetőlegesen sem merült fel a lehetősége, és ilyet a ■■■■■ nem is állított a per során. A felek egymással létesített munkajogi jogviszonya szabad akarattal kötött, piaci megállapodás volt, amelyben a piaczgazdaság és a magánautonómia semmiképpen sem sérülhetett. Erre peradat sincs.
- 5.1.23 Vizsgálat tárgyát tehát a társadalmi értékrend szempontjából is csak az képezheti, hogy a megállapodás közérdeket sért-e. Ez a megközelítés áll összhangban az Alkotmánybíróság ismertetett gyakorlatával, amely szerint a szerződési szabadság korlátozásához a közérdek figyelembevételével megállapítható észszerű indok meglétét kell igazolni.
- 5.1.24 Sem az eljáró bíróságok, sem a ■■■■■ nem határozott meg olyan alkotmányos elvet vagy más társadalmi értéket, amelynek a sérelme felmerülhetett, ilyen közérdeket sem

nevesített. **Nem határozott meg Ítéletében a Kúria (és az azt megelőző eljárásban a Fővárosi Ítéletábrla) sem olyan közérdeket, amelynek a sérelme akár a lehetőség szintjén felmerül.** Az Indítványozó meggyőződése szerint [REDACTED] és az eljáró bíróságok azért nem azonosítottak ilyen közérdeket, mert nincsen olyan közérdek, amelyet a végkielégítés mértékében való megállapodás a jelen panasz alapját képező tényállás szerint sértene. Az eljáró bíróságok döntése pusztán alá nem támasztott és bizonyítatlan feltevéseken alapul.

- 5.1.25 Az Indítványozó álláspontja szerint a közérdek sérelme elsősorban és tipikusan akkor állapítható meg, ha a felek megállapodásának
- (i) kihatása van más jogalanyok (gazdasági és társadalmi szereplők) jogi vagy gazdasági helyzetére (például harmadik személyek megkárosítására irányulnak, korlátozzák a piaci versenyt, a gazdasági döntéshozatali folyamatokat vagy sértik a fogyasztók, hitelezők vagy adósok érdekeit),
 - (ii) kihatása van az állami költségvetésre,
 - (iii) akadályozza a demokratikus döntéshozatali folyamatokat (pl. korrupció),
 - (iv) veszélyezteti a demokratikus döntéshozatali folyamatok átláthatóságát, vagy
 - (v) jogellenes magatartás esetén is előnyhöz juttatja valamelyik felet².
- 5.1.26 Ilyen, ehhez hasonló (vagy egyébként bármely más) közérdeket érintő hatásnak az érdemi lehetősége a jelen alkotmányjogi panasz alapját képező perben nem merült fel, és sem a Kúria az Ítéletében, sem a [REDACTED] ilyen állítást nem is tudott meggyőzően megfogalmazni. Alappal nem is tehetnék, hiszen nincs olyan peradat, amely felvetné harmadik személy vagy az állam megkárosításának a lehetőségét, nincs továbbá a megállapodásnak kihatása gazdasági vagy demokratikus döntéshozatali folyamatokra sem és nem juttatja az Indítványozót jogellenes magatartással szerzett előnyhöz.
- 5.1.27 Egyetért az Indítványozó azzal, hogy a szerződés nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközését a munkaszerződés tartalma mellett a felek célja és a szerződéskötés körülményei is megalapozhatják. Jelen ügyben az Indítványozó célja az volt, hogy a korábbi állásának a feladásából eredő kockázatot kezelje, amit a [REDACTED] maga is elfogadott. Ez a cél az Indítványozó határozott álláspontja szerint teljes egészében megalapozott és legitim; ilyen törekvés nem lehet ellentétes a társadalmi értékrenddel, éppen ellenkezőleg. A vállalkozás szabadsága és a foglalkoztatás szabadsága, továbbá a jogalkotó által – a munkajogi jogviszonyokra nézve az egyoldalú eltérés lehetőségével – biztosított szerződési szabadság azt teszi lehetővé, hogy a szerződést kötő félnek, a munkaviszonyban pedig a munkavállalónak ne kelljen olyan kockázatot viselnie, amelyet nem akar felvállalni. Semmiképpen sem lehet szó tehát arról, hogy a felek célja a társadalmi értékrenddel vagy a közfelfogással ellentétes törekvést takart volna.
- 5.1.28 Ahogyan az az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítási eljárás alapján is megállapítható, a munkaszerződés megkötésének a körülményei nem voltak rendkívüliek. A felek a munkaszerződést szabadon, jogi és pénzügyi szakértők bevonásával megtárgyalták és megkötötték. Az eljárásrend az ilyen szerződéseknel megszokott volt. Ahogy fentebb is rögzítésre került, sem tévedés, sem kényszerhelyzet nem volt a szerződés megkötése során.

² Bővebben ld. Menyhárd Attila, A jóerkölcsbe ütköző szerződések. Gondolat, Budapest, 2004, különösen 128. skk. o.

- 5.1.29 A munkaszerződés megkötése és tartalmának kialakítása során a keresleti és kínálati viszonyok érvényesültek, a felek a szerződési szabadságukkal élve szabadon alakították annak tartalmát. Ez vonatkozik az Indítványozó részére ígért juttatások értékére is.
- 5.1.30 A felek célja, illetőleg a szerződéskötés körülményei nem vetik fel annak a lehetőségét, hogy ezek miatt a munkaszerződés, illetőleg annak a végkielégítésre vonatkozó rendelkezése nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközhetne és ezért semmisnek minősülne.
- 5.1.31 A munkajogi szabályok egyoldalú eltérést megengedő rendelkezései alapján a felek a végkielégítés mértékben szabadon állapodhattak meg. Az eljáró bíróságok álláspontja szerint azonban a felek megállapodása a végkielégítés mértékében olyan magas összeget jelent, ami a magyar társadalmi környezetben megengedhetetlen.
- 5.1.32 Mivel a végkielégítés, ahogy arra az Indítványozó már a fentiekben is utalt, szabályozott jogintézmény, ha a jogalkotó a végkielégítésnek valamiféle megengedhető maximumát tételezi, akkor azt jogalkotási eszközökkel meghatározta volna.
- 5.1.33 A magyar, valamint az európai jogrendek bírói gyakorlata sem támaszt alá olyan elvet, hogy ha az egyik fél a másik részére nyújtott szolgáltatás teljesítésére vállal kötelezettséget, a szolgáltatás értéke önmagában a kötelezettségvállalás érvénytelenségét eredményezhetné. Éppen ellenkezőleg: amikor a jogalkotó ilyen szabályt akart érvényesíteni, akkor azt külön normával tette meg, ahogy a régi Ptk. 201. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezés, a szocialista értékfelfogásnak az érvényesítése érdekében a polgári jogi jogviszonyok körében tette, a szerződésnek a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő értékaránytalanságára alapított megtámadhatóságának a biztosításával. A bírói gyakorlat még a régi Ptk. 201. § (2) bekezdésének az alkalmazása során is konzekvens volt abban, hogy ha a fél tisztában volt az értékviszonyokkal és a szerződést így is megkötötte, vagy ha a szerződés megkötéséhez különös érdekeltsége fűződött, a szerződést utóbb nem támadhatta meg a szolgáltatás és ellenszolgáltatás értékaránytalansága alapján.³ Ez a hosszú évek alatt kialakult töretlen bírói gyakorlat a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény szövegében már jogszabályi rendelkezésként jelenik meg, és a 6:98. § (1) bekezdés második fordulata kifejezetten rögzíti, hogy feltűnő értékaránytalanságra hivatkozva a szerződést nem támadhatja meg az, aki a feltűnő értékaránytalanságot felismerhette vagy annak kockázatát vállalta. Sem az Alaptörvényben, sem a polgári jogban, sem pedig a munkajogban nem érvényesült soha olyan elv, amely a szabad akarat alapján és kényszermentesen vállalt kötelezettséget pusztán a kötelezettségvállalás mértéke alapján minősítette volna érvénytelennek. **Nincs olyan társadalmi érdek vagy érték, amely a rendelkezési szabadság ilyen alapú korlátozását alátámasztaná. Ellenkezőleg: a piaci alapú megállapodásoknak a közérdek által alá nem támasztott árkontrollja nem egyeztethető össze azzal, hogy Magyarország gazdasága piacgazdaság.** Ez a megközelítés a szocialista gazdasági és társadalmi ideológiát jellemezte, amely a rendszerváltás óta Magyarországon megalapozatlan.
- 5.1.34 Az Ítélet szerint, a végkielégítés mértékének az a meghatározása, amely a felmondást megelőző évben megfizetett juttatás összegének a hússzorosára utal, megengedhetetlen. Ezt a megközelítést a rendszerváltás óta semmilyen alkotmányos érték nem támasztja alá.
- 5.1.35 A Kúria Ítéletében ennek kapcsán figyelmen kívül hagyja azt, hogy ez a szorzó csupán a végkielégítés összegének a meghatározásában játszik szerepet, és nincsen ezen

³ PK 267. sz.

túlmutató, közérdeket érintő hatása. A felek a szerződés megkötése során csak annyit tettek, hogy a fizetendő végkielégítés összegét a munkajogi szabályoknak a végkielégítés minimálisan kötelező mértékére alkalmazandó számítási módjával azonos módon határozták meg. Írhattak volna a szerződésbe konkrét összeget, vagy meghatározhattak volna más képletet is. A jelen esetben alkalmazott számítási mód, azaz a végkielégítés mértékének az éves munkabérhez rendelt szorzószámmal való meghatározása önmagában nem lehet jóerkölcsbe ütköző.

- 5.1.36 A végkielégítésnek a felek megállapodása szerinti mértékét ugyanakkor a jelen esetben legitim cél is alátámasztja, amelynek a társadalmi értékrenddel való összhangját az eljáró bíróságok sem kérdőjelezték meg. Az Indítványozó ugyanis csak abban az esetben volt kész a [REDACTED] -val a [REDACTED] által kezdeményezett jogviszonyt létrehozni, ha kezelni lehet a stabil állásának a feladásával járó kockázatot. Ebben – a szerződés megkötésekor – a [REDACTED] is aktív és együttműködő partner volt. **Ha a [REDACTED] ezt a törekvést a szerződés megkötésekor nem fogadta volna el, akkor nyilván nem kerül sor a szerződés megkötésére.**
- 5.1.37 A felek munkaszerződésének egyik sajátossága, hogy a végkielégítés mértékét a felek bevonták a megállapodásukba és annak külön megtárgyalt részévé tették. Ez azonban nem változtat azon, hogy **a végkielégítés mértékére vonatkozó megállapodást a szerződés egésze alapján kell vizsgálni.** A munkaszerződéssel az Indítványozó a sok évtizedes felsőoktatási oktatói, kutatói és vezetői munkájával és tapasztalatával felhalmozott értéket „értékesítette” a [REDACTED] számára. Ezt a tudást és tapasztalatot komoly munkával érte el, amelynek egyik elsődleges eredményét, a privilegizált professzori státuszát adta fel a [REDACTED] -val való jogviszony létesítésével.
- 5.1.38 A végkielégítés a jogalkotó által szabályozott jogintézmény. Ugyanez igaz a munkaszerződésre is: a munkaviszonyra vonatkozó szabályokat a jogalkotó a jelen ügyre alkalmazandó rMt. 13. § (3) és 76. § (4) bekezdéseiben foglalt rendelkezések szerint – a rMt.-ben illetőleg a rMt. által meghatározott jogszabályban megfogalmazott eltérő rendelkezés kivétele mellett – eltérést engedő módon határozta meg. Annak, hogy a felek a munkaviszonyra vonatkozó szabályoktól eltérjenek, az az érvényességi feltétele, hogy az eltérés a munkavállalóra nézve kedvezőbb feltételt határozzon meg. Ebből egyrészt az következik, hogy a végkielégítésnek a törvényben meghatározott mértékétől a munkavállaló javára való eltérés a rMt. alapján megengedett; a végkielégítésnek a törvényben meghatározott minimum mértéknél magasabb összegben való meghatározása a rMt. szabályai alapján szabad megállapodás tárgya, így a felek szerződési szabadságának a körébe tartozik. A rMt. 13. §-ának a javaslatához fűzött miniszteri indokolás kifejezetten kiemeli, hogy *„a kedvezőbb lehetőség jelentkezhet valamilyen, a munkavállalót terhelő kötelezettség enyhítésében, vagy számszerűen meghatározott jogosultsági mérték (pl. a rendes felmondáshoz kapcsolódó végkielégítés) növelésében. ... [A javaslat] a relatív diszpozitivitás elvét vallja, ugyanis a Javaslat III. részében megjelölt rendelkezések csak minimál követelmények, de ettől felfelé - a munkavállalóra kedvezőbben - el lehet térni.”*
- 5.1.39 Alappal feltételezhető, hogy ha a jogalkotó a végkielégítés mértékének korlátot akart volna szabni, akkor, ahogyan a végkielégítés minimumát meghatározta, megszabta volna a végkielégítés legmagasabb összegét is, vagy az ilyen tartalmú megállapodást további feltételekhez köti. Azért nem tette ezt a jogalkotó, mert nem akarta a munkavállaló részére a felek által megállapított végkielégítés mértékét maximalizálni. A felek által nem vitatottan és az eljáró bíróságok által sem cáfoltan a rMt. alkalmazandó rendelkezései a végkielégítés szabályaitól való eltérést az Indítványozó

javára lehetővé teszik, és a jogvita tárgyát képező eltérés kétségtelenül az Indítványozó javára történt. Az eltérés tehát teljes mértékben összhangban van a munkajogi szabályozás alapjait meghatározó jogpolitikai törekvésekkel és társadalmi célokkal is.

- 5.1.40 Az Indítványozó határozott álláspontja szerint biztosan állítható, hogy a társadalmi értékrenddel összhangban van az, hogy amikor valaki a saját munkájával elért tudását és tapasztalatát bocsátja másnak a rendelkezésére, akkor szabad legyen annak meghatározásában, hogy ezt milyen ellenszolgáltatás fejében teszi. Az Indítványozó határozott álláspontja szerint továbbá biztosan állítható az is, hogy a társadalmi értékrenddel összhangban van az, hogy amikor a szerződő fél a saját munkájával elért helyzetét feladja és az ebből eredő kockázatot mérsékelni szeretné, akkor szabad legyen annak meghatározásában, hogy ezt milyen módon teszi, amennyiben ezzel a másik fél is egyetért (különösen, ha ez a másik fél egy magánvállalkozás) és amennyiben az harmadik személyek érdekét nem sérti. Az Indítványozó további határozott álláspontja az is, hogy ez nemcsak összhangban van az Alaptörvény által védett társadalmi értékekkel és Alaptörvényben biztosított védett jogokkal, de az Alaptörvényben biztosított alapjogok és értékek védelme feltétlenül meg is kívánja ezeknek az érvényesülését. Ha a rendes bíróság által alkalmazott megközelítés valóban érvényesülhet, az súlyosan veszélyezteti Magyarország versenyképességét és bármely munkavállalót elbizonytalaníthat abban, hogy a részére a munkáltatója által ígért magas juttatás érvényes-e. Ebből ugyanis az következne, hogy a munkabér, amely funkcióját tekintve az elvégzett munka ellenértéke, nem lehet magasabb az elvégzett munka tényleges értékénél és a vezető állású munkavállalóknak ígért többletjuttatások érvényessége is attól függ, hogy az egyensúlyban van-e az általuk végzett munka értékével, függetlenül attól, hogy a felek miben állapodtak meg. Ez a rendszerváltás előtt valóban létező jogpolitikai cél volt, a piaccgazdaságra való áttéréssel azonban alapját veszítette.
- 5.1.41 Magyarország versenyképességét azért is rombolja ez a megközelítés, mert megakadályozza a magyar vállalkozásokat, társadalmi szervezeteket és általában véve a magyar piaci szereplőket abban, hogy a tevékenységük fejlesztéséhez szükséges munkavállalói állományt magas díjazás ígéréssel megszerezzék.

5.2 **Az Ítélet sérti az Indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogát**

5.2.1 Alaptörvény érintett rendelkezései

XXVIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

B) cikk

(1) Magyarország független, demokratikus jogállam.

- 5.2.2 **Az Ítélet sérti az Indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogát azzal, hogy nem tesz eleget az indokolási kötelezettség minimális alkotmányossági követelményeinek.**

- 5.2.3 Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes bírósági eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes bírósági eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]; megerősítette például: 20/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [26]}.
- 5.2.4 Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint azt, hogy az eljáró bíróság a döntésének indokairól az Alaptörvényből fakadó „fair trial” követelményének megfelelően számot adott-e a határozatában, mindig az adott ügy természete szerint kell megítélni {3357/2017. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [48]}. Bár az indokolás egyes hiányosságai önmagukban nem vezetnek a bírói döntés alaptörvény-ellenességére, az Alkotmánybíróság megállapította az indokolási kötelezettség és általa a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét akkor, amikor a bíróság az ügy egyik leglényegesebb kérdésében elfoglalt álláspontjának indokairól nem adott számot a határozatában {20/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [27]}.
- 5.2.5 Jelen esetben a bíróságok az ügy legfontosabb érdemi kérdésében nem adták megfelelő indokolását döntésüknek: a Fővárosi Ítéletábrla másodfokú ítéletéből és a Kúra Ítéletéből is hiányzik annak alkotmányossági elvárásokat teljesítő alátámasztása, hogy a vizsgált szerződési feltétel nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik, és ezért semmis. **A „fair trial” követelményének „az ügy természete szerinti” értékelése annak megállapítására vezet, hogy a bíróságok indokolása két, a jelen ügyben egymással szorosan összefüggő alkotmányjogi elvárásnak sem felel meg:** egyrészt a bíróságok – a fentebb részletezett módon – egyáltalán nem azonosították a szerződési szabadság korlátozásának közérdeket érvényesítő észszerű indokát, másrészt nem tettek eleget a jóerkölcsbe ütközés tilalmának mint generálklauzulának az értelmezéséből fakadó követelményeknek.
- 5.2.6 A jogalkalmazás a generálklauzulák alkalmazása során, e nyitott tényállású normákat konkretizálva általános módon megfogalmazott elveket és tételeket fogalmaz meg, amelyek mentén esetscsoportok képződnek. Az egyes döntésekben ily módon megfogalmazott tételek a nyitott norma konkretizálásaként valójában jogi normaként működnek: az adott tényálláshoz minden esetben ugyanaz a jogkövetkezmény fog kapcsolódni. Ebből adódóan a jóerkölcsbe ütköző szerződések tilalmát kimondó generálklauzula egyrészt a jogi szabályozás részévé tesz nem jogi normákat, másrészt normaként meg nem fogalmazódó értékrendet tesz magatartásszabályokra alkalmazandóvá, harmadrészt pedig a jogalkalmazót jogalkotói szerepkörrel ruhazza fel, amely a generálklauzula konkretizálásaként kialakuló elvekben és tételekben manifesztálódik.
- 5.2.7 A bírói gyakorlat által kialakított esetscsoportok, vagy akár egyes döntések olyan közeget jelentenek, amelynek segítségével az egyes esetek a generálklauzulákhoz kapcsolhatók. Egy per során a félnek vagy azt kell bizonyítania, hogy az

esetcsoportokból leszűrhető általános szabály az ő esetére annak sajátosságai folytán nem alkalmazható (azaz az ő esetére még precedens nincsen), vagy meg kell győznie a bíróságot a korábbi gyakorlat megváltoztatásának szükségességéről. Ez, a generálklauzulák – többek között a jóerkölcsbe ütköző szerződések érvénytelenségét kimondó generálklauzula – alkalmazása során kialakult módszer lényegében azonos egy esetjogi precedensrendszer működésével.

- 5.2.8 Mindebből az is következik, hogy a generálklauzulát – így a jóerkölcsbe ütköző szerződések semmisségét kimondó törvényi rendelkezést – konkretizáló bírósági döntésnek meg kell felelnie a jogi normával szemben támasztott alapvető követelményeknek. Így meg kell felelnie annak az elvárásnak, hogy a tartalma világos, a piaci szereplők és az állampolgárok számára követhető legyen, továbbá meg lehessen állapítani, hogy a bírósági döntésben foglalt szabály egy adott tényállásra alkalmazandó-e vagy sem, és ha igen, akkor az adott tényállásban mi a tartalma.
- 5.2.9 Bár a rendes bíróság számára valóban kihívás egy olyan nyitott törvényi tényállás tartalmának a meghatározása, amely a társadalomban uralkodó általános értékrendet teszi a jog részévé, ehhez van megfelelő és valamennyi jogviszony kapcsán irányadó jogi támpont. A jogi normák nem légtüres térben léteznek. A jog rendje tükrözi a társadalmi értékeket is. Különösen egy ország alkotmánya az, amely ezt, az adott társadalomban irányadó, általánosan elfogadott társadalmi értékészletet megfogalmazza. Az Alkotmánybíróság, jelen alkotmányjogi panasz 5.1.8 pontjában idézett álláspontja szerint, és az Indítványozó által is osztott és aligha cáfolható, általánosan elfogadott szakirodalmi álláspont⁴ szerint a magyar társadalom alapvető értékrendjét az alkotmánya tükrözi. Az Indítványozó egyetért azzal, hogy a szerződés jóerkölcsbe ütközésének a vizsgálata során azt kell vizsgálni, hogy a társadalmi értékrend szempontjából elfogadható-e a felek szabad megállapodása. Az Indítványozó álláspontja szerint ugyanakkor ehhez az elsődleges kiindulópontot az Alaptörvény kell, hogy jelentse, hiszen ez rögzíti a jogrend által érvényre juttatni kívánt értékeket. Másodlagos kiindulópontként pedig figyelembe kell venni azt az értékrendet, amelyet a rMt. szabályozása tükröz.
- 5.2.10 Ahogyan azt az Indítványozó a jelen alkotmányjogi panasz 5.1 pontjában kifejtette, az eljáró bíróságok nem vizsgálták és a Fővárosi Ítéltábla a másodfokú ítéletében, valamint a Kúria Ítéletében nem rögzítették a szerződéses szabadság talaján a felek által kialakított végkielégítés mértékének jóerkölcsbe ütközése megállapítása során annak az Alaptörvény értékrendjével való összhangját, és az eljáró bíróságok a szerződéses kikötés jóerkölcsbe ütközését anélkül állapították meg, hogy vizsgálták volna, hogy az Alaptörvényben elismert jogok alkotmányos tartalmával az mennyire áll összhangban. Tették ezt úgy, hogy az Indítványozó mind a másodfokú eljárásban, mind a felülvizsgálati eljárásban részletes nyilatkozatot tett arra nézve, hogy a jóerkölcsbe ütközés generálklauzulájának (pontosabban a társadalmi értékrend) vizsgálata során az Alaptörvény kell, hogy a kiindulópontot jelentse. Az Indítványozó beadványaiban részletesen levezette, jelen ügyben mely, az Alaptörvény által védett társadalmi értékeket kell figyelembe venni, és hogy e társadalmi értékek csak akkor érvényesülhetnek, ha a bíróság a felek közötti megállapodást érvényesnek és kikényszeríthetőnek tekinti.

⁴ Gárdos-Orosz Fruzsina, Alkotmányos polgári jog? Az alapvető jogok alkalmazása a magánjogi jogvitákban. Ludovika Egyetemi Kiadó, 2011. Menyhárd Attila, A jóerkölcsbe ütköző szerződések. Gondolat, Budapest, 2004, 300 skk.

- 5.2.11 Mindezek ellenére, a Fővárosi Ítéletábrla a másodfokú ítéletében, valamint a Kúria Ítéletében említés szintjén sem indokolják, hogy az Alaptörvényben rögzített mely társadalmi értéket sérti a felek alkotmányos védelemben részesített joga, azaz a szerződési szabadság talaján kialakult megállapodása.
- 5.2.12 Az eljáró bíróságok az Indítványozónak az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossggal nem vizsgálták, és így ennek értékeléséről ítéleteikben számot adni nem tudtak. Amennyiben az eljáró bíróságok értékelték volna és ítéleteikben rögzítik az Indítványozónak a jóerkölcsbe ütközés vizsgálata vonatkozásában előadott érvelését, – amelyben az Indítványozó részletesen ismertette a szerződéses kikötés Alaptörvényben foglalt társadalmi értékrenddel való összhangját, és – amelyet bírósági gyakorlattal és mértékadó szakirodalommal is alátámasztott, úgy az Indítványozó álláspontja szerint az eljáró bíróságok a jóerkölcsbe ütközést nem látták volna megállapíthatónak és az Indítványozó keresetének helyt adtak volna. Mindezek alapján az Ítélet sérti az Indítványozó Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljárásra vonatkozó jogát, és így az Ítélet az ügy érdemére kiható alaptörvényellenességben szenved.
- 5.2.13 A Kúria Ítéletét kizárólag két, jelen ügyben irányadó tényállás mellett nem releváns alkotmánybírósági döntésre alapozta, és azon túl sem jogszabályi rendelkezéssel, sem jogértelmezéssel, sem bírósági gyakorlattal, sem a jóerkölcsbe ütközést megalapozó körülmények azonosításával azt nem támasztotta alá (ahogyan a Fővárosi Ítéletábrla sem). A Kúria által hivatkozott alkotmánybírósági határozatok nem a végkielégítésnek, mint jogintézménynek a funkcióját vizsgálták, hanem külön jogszabályban meghatározott, a végkielégítés kötelező mértékével kapcsolatos normák alkotmányosságát vizsgálták. Ehhez képest a hivatkozott alkotmánybírósági határozatok nem a végkielégítésnek, mint nevesített juttatásnak a funkciójával foglalkoztak, hanem a törvény alapján kötelezően fizetendő végkielégítésnek, mint a munkáltatóra törvény erejénél fogva rótt kötelező tehernek a funkcióját vizsgálták. Az Alkotmánybíróság hivatkozott határozatainak az egyes szövegrészeit a rendes bíróságok az összefüggésükből teljes mértékben kiragadva, a döntések tárgyát meg sem vizsgálva hivatkozták. A döntések ismeretében azonban egyértelmű, hogy az Alkotmánybíróság nem a végkielégítésnek, hanem a végkielégítés kötelező törvényi minimumának a funkciójával foglalkozott és nem is törekedett arra, hogy a döntés tárgyán túlmutató általános megállapításokat tegyen.
- 5.2.14 Az Ítéletében a Kúria nem indokolta, hogy a kikötés, annak jogcímére tekintettel, hogyan ütközhet úgy a végkielégítés rMt.-ben rögzített szabályaiba, hogy a végkielégítésnek nincs a törvényben rögzített funkciója vagy rendeltetése, nem adta indokát annak, hogy jelen perben miért alkalmazandó a két hivatkozott alkotmánybírósági döntés, és főleg nem adta indokát annak, hogy egy, a rMt. munkavállaló javára eltérést engedő rendelkezésére alapított juttatási kikötés hogyan lehet jóerkölcsbe ütköző a juttatás jogcíme okán, ha az eltérés a munkavállaló javára történt. A Kúria nem indokolta azt sem, hogy miért hozott a Kúria EBH2017.M.3.⁵ számon közzétett döntésével ellentétes döntést, amely egyértelművé teszi, hogy a munkaviszony megszűnése esetén járó juttatás annak jogcíme okán nem lehet jogsértő.

⁵ EBH2017.M. 3. [47] bek. *Az nem tekinthető jogsértőnek, hogyha általában a munkaviszony megszűnésének esetére meghatározott összeg kifizetésében állapodnak meg a felek, függetlenül az összegről és a kifizetés jogcíméről (például munkabér, prémium, végkielégítés, kártalanítás), a jóerkölcsbe ütközik azonban az, ha a kártalanításra alapot adó munkaviszony-megszűntetés körébe beleértik a felek a munkaviszony szankciós jellegű, azonnali hatályú felszámolásának esetét is.*

A Kúria Ítéletében nem értékelte a tényállást a nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközés megállapításához szükséges feltételek mentén, annak ellenére, hogy arra az Indítványozó a másodfokú eljárásban és a felülvizsgálati eljárásban is részletes nyilatkozatot tett. Az Ítélet nem adta indokát annak sem, hogy a munkavállaló javára eltérést engedő, rMt.-ben meghatározott minimum mérték hogyan (mi alapján) válik az eljáró bíróságok szerint olyan maximum mértékké, amely mérték fölött a felek megállapodása már nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik. Mi több, az Ítélet magyarázat nélkül hagyta azt is, hogy miért lenne ellentétes a végkielégítés „törvényi rendeltetésével” (amennyiben ilyen van egyáltalán) az, ha a munkavállaló a rMt. szerint járó minimum mértéknél akármennyivel magasabb mértékű végkielégítést kap a munkáltatójától. Hiszen a rMt. annyiban szabályozza a végkielégítést, hogy a munkavállaló részére bizonyos esetekben végkielégítést kell fizetni (ami a munkavállaló javára szóló rendelkezés). Jelen ügyben vitatott kikötésben a felek abban állapodtak meg, amit a rMt. is szabályoz, azaz, hogy a ■■■■■ bizonyos esetekben végkielégítést fizet az Indítványozónak, és csupán a rMt. szerinti mértékétől tértek el, amelyre pedig a rMt. alapján lehetőségük volt. Ez alapján megalapozatlan az Ítélet megállapítása, miszerint a felek megállapodása szembe megy a végkielégítés rMt. szerinti szabályaival, hiszen a rMt. és a felek megállapodása is egy, a munkavállaló javára a munkaviszony megszűnésének bizonyos eseteiben járó egyszeri juttatást ír elő. Ez pedig éppen azt jelenti, hogy a kikötés összhangban van a rMt. rendelkezéseivel. Az Ítélet mindezek mellett amiatt is megalapozatlan és indoklásában hiányos, mert a Kúria Ítéletében kísérletet sem tesznek arra, hogy megmagyarázza, hogy az általa megállapított jóerkölcsbe ütközés mennyiben és mely indokok alapján nyilvánvaló.

- 5.2.15 Semmilyen magyarázatot nem ad az Ítélet arra sem, hogy a rMt.-nek a munkavállaló javára, az eljáró bíróságok által sem vitatottan, eltérést engedő rendelkezése hogyan válik a bíróság számára a munkavállaló javára eltérést nem engedő maximális mértékké. Ez olyan elemi logikai ellentmondás, amely nem igényelhet további cáfolatot. Nyilvánvalóan ellentétes továbbá a végkielégítésre vonatkozó szabályokkal és azoknak a rMt. javaslatának a miniszteri indoklásában kifejezett jogalkotói értelmezésével.
- 5.2.16 A Kúria Ítéletében nem tett még csak kísérletet sem arra, hogy a jóerkölcsbe ütközés meghatározásához támpontokat fogalmazzon meg. Az Ítélet csak magyarázat nélküli kinyilatkoztatás, annak valójában nincs jogi indokolása. Az Indítványozó meggyőződése szerint ennek az az oka, hogy ilyen döntés a nyilvánvaló megalapozatlansága okán, nem is indokolható, és ha a Kúria valóban indokolni próbálta volna, úgy arra a következtetésre jutott volna, hogy nincs a jóerkölcsbe ütközést megalapozó körülmény. Ezért érdemi indoklásba nem is bocsátkozott, helyette magyarázat nélküli kinyilatkoztatásokat fogalmazott meg.
- 5.2.17 A tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének – „az ügy természete szerint” – jelen ügyben különös súlyt ad, hogy **a Kúria indokolási kötelezettsége teljesítésének elmulasztása az ismertett körülmények között a jogbiztonság sérelmével szoros összefüggésben jelentkezik.**
- 5.2.18 Az Alkotmánybíróság a 801/B/2002. AB határozatban már részletesen foglalkozott a jóerkölcsbe ütközés tilalmának értelmezése körében a jogalkalmazóknak a jogbiztonságot érintő feladataival. A testület rámutatott arra, hogy „a jogszabályok nem határozzák meg sem a közerkölcs, sem a jóerkölcs fogalmát, ezek tartalmának konkretizálását az eseti jogalkalmazásra bízzák. (...) Esetenként a jogi szabályozás zárt, tételes felsorolást tartalmaz, amelyet a jogalkalmazó szervek nem bővíthetnek. Előfordulhat azonban, hogy a szabályozni kívánt társadalmi viszonyok annyira

sokrétűek és változatosak, hogy az említett szabályozási mód alkalmazása szóba sem jöhet. Ilyenkor a jogszabály vagy tartalmi ismérvek alapján határozza meg a személyek, tárgyak, szolgáltatások ama körét, amelyre valamely rendelkezés irányadó, vagy példálózó felsorolást foglal magában. (...) [B]izonyos esetekben éppen nem a részletező, hanem az általános, keretjellegű szabályozás segíti elő a jogbiztonságot.” (801/B/2002., Indokolás III.3.2.)

- 5.2.19 A jóerkölcsbe ütközés tilalmának generálklauzulája kétségtől olyan szabály, amelynél a jogalkotó nem képes előre látni és szabályozni mindazokat a helyzeteket, amelyek a tilalom sérelmét megvalósíthatják. Ilyen esetekben a fentiek értelmében a jogalkalmazó bíróságok felelőssége, hogy joggyakorlatukban a jogbiztonságnak eleget téve úgy alkalmazzák a generálklauzulát, hogy indokolásaiknak köszönhetően annak tartalma világos legyen.
- 5.2.20 Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően egyfelől elfogadta, hogy a jóerkölcsbe ütközés tilalma – mint minden nyitott szerkezetű generálklauzula – tartalmának meghatározásában, kitöltésében tág teret enged a jogalkalmazásnak. Másfelől a bírói jogértelmezés felelősségét hangsúlyozta, amely az alkotmányos értékrend és a társadalomban érvényesülő erkölcsi normarend követelményeire tekintettel a magánautonómia, nevezetesen a szerződési szabadság korlátját érvényesíti (801/B/2002., Indokolás III.3.4.). Mindezek alapján a bíróságok indokolási kötelezettsége ilyen esetekben különösen hangsúlyos szerephez jut, és szoros összefüggésben áll a jogbiztonság elvével.
- 5.2.21 **Az Ítélet indokolási hiányosságai jelen esetben elérik az alaptörvény-ellenesség szintjét, és a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelentik, tekintettel arra, hogy:**
- **a Kúria az ügy legfontosabb érdemi kérdésében, a jóerkölcsbe ütközés megítélése tárgyában nem adta megfelelő indokolását döntésének,**
 - **elmulasztotta igazolni, hogy a szerződési szabadság korlátozása a közérdekre figyelemmel megállapítható észszerű indokon nyugszik, és**
 - **nem teljesítette a bírói jogalkalmazás jogbiztonságot védő garanciális feladatát a generálklauzulák konkrét esetre alkalmazása körében az értelmezés szempontrendszerének világos megfogalmazásával.**
- 5.2.22 A Fővárosi Ítéletablának és a Kúriának ráadásul indokolásaikban annak az emelt szintű mércének az alkalmazásáról kellett volna számot adniuk, mely szerint a vizsgált szerződési feltétel *nyilvánvalóan* a jóerkölcsbe ütközik.
- 5.2.23 Az Ítéletben foglaltak szerint létezik egy olyan, általánosan elfogadott erkölcsi norma, amelyet sért az, ha a munkáltató a saját döntése alapján a munkavállaló részére végkielégítés jogcímen egy, a rMt. szerinti végkielégítés mértékét lényegesen meghaladó juttatást ígér és/vagy ad a munkavállalójának. Az Indítványozó álláspontja szerint azzal, hogy a Kúria szerint kizárólag azért megengedhetetlen és ütközik jóerkölcsbe egy végkielégítéssel szerződéses kikötés, mert annak mértéke lényegesen meghaladja a rMt. szerinti végkielégítés mértékét, a Kúria sem a mindenkori Polgári Törvénykönyvben és a rMt.-ben is rögzített (munkavállaló javára eltérést engedő) szerződési szabadság törvényi tényállását, sem a végkielégítés rMt. szerinti rendelkezéseit, sem a jóerkölcsbe ütközés generálklauzuláját nem az Alaptörvény 28. cikkében foglalt kötelezettségét teljesítve értelmezte.

- 5.2.24 A jóerkölcsbe ütközés törvényi tényállásának célja a közérdek védelme. A Kúria akkor járt volna el helyesen, ha Ítéletében azonosítja azokat a társadalmi értékeket, amelyeket a felek piaci megállapodása sért. Ilyet azonban a Kúria Ítéletében nem tudott nevesíteni. A végkielégítésnek valóban van egy, a rMt.-ben rögzített minimális mértéke, de ettől a felek szabadon eltérhetnek. Azzal a kötelezettséggel, hogy azt kell feltételezni, hogy a jogszabályok a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak, szembe megy a Kúria Ítéletének azon megállapítása, hogy csak azért jóerkölcsbe ütköző a felek kikötése, mert az lényegesen meghaladja a rMt. szerinti, végkielégítés jogcímen járó minimum összeget. Az Indítványozó szerint sem a józan észnek, sem a közjónak nem felel meg a végkielégítésre vonatkozó jogszabályi rendelkezésnek egy olyan bírósági értelmezése, miszerint azzal, hogy a végkielégítésnek van egy rMt.-ben rögzített minimum összege, az attól való bármilyen mértékű eltérés, kizárólag a mérték okán jóerkölcsbe ütközne.
- 5.2.25 Még ha a Kúria és a Fővárosi Ítéletábla által hivatkozott alkotmánybírósági döntésekben az Alkotmánybíróság azonosította is két határozatában a végkielégítés bizonyos funkcióit, abból helyesen az eljáró bíróságok nem vonhatták volna le azt a következtetést, hogy a végkielégítés mértékének igazodnia kellene e funkciókhoz vagy kizárólag e funkciókhoz kellene igazodnia. Ebből az következne, hogy kizárólag olyan mértékig elfogadható a felek végkielégítés mértékére vonatkozó megállapodása, amely szükséges a munkavállaló létfenntartásához addig, amíg újra munkába nem áll. Ha ez igaz lenne, akkor a munkáltatók csak úgy adhatnának végkielégítést a munkavállalóknak, ha előtte gondosan mérlegelnék, mekkora összeg elegendő az adott munkavállalónak a létfenntartásához. Ez a Magyarországon érvényesülő jogrenddel nem lenne összeegyeztethető, mert ennek során azt is mérlegelnie kell a munkáltatónak, hogy mely munkavállalója milyen életszínvonalon él, emellett számításba kellene vennie a végkielégítés mértékének meghatározásánál azt is, hogy az érintett munkavállaló életszínvonalának az átmeneti időszakban való fenntartásához milyen mértékű végkielégítés lenne elegendő. Vagy minden munkavállalójának, annak beosztásától függetlenül ugyanazt az összegű végkielégítést kellene biztosítania, hiszen valamennyi munkavállalónak ugyanakkora összeg szükséges a létfenntartásához.
- 5.2.26 A fentiek szerint az Ítélet sérti az Alaptörvény 28. cikkében foglalt kötelezettségeket, emellett ugyanakkor sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből eredő jogbiztonság követelményét is az alábbiak szerint.
- 5.2.27 Az Ítélet szerint a végkielégítés mindenkor Munka Törvénykönyve szerinti szabályaitól eltérő, végkielégítés mértéke vonatkozó szerződéses megállapodás megengedhetetlen pusztán azért, mert annak a mértéke egy, a Fővárosi Ítéletábla és a Kúria által feltételezett, de az ítéletükben nem rögzített, bizonyos legmagasabb mértéket meghalad.
- 5.2.28 Tekintettel a generális klauzulákra, mint amilyen a nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző szerződések semmisségét kimondó szabály is, a jogalkalmazásban betöltött szubszidiárius, hézagkitöltő szerepére, nagyon komoly alátámasztást és magyarázatot igényelne az, hogy egy olyan megállapodás, amely egyetlen érvénytelenségi okot sem valósít meg, ideértve azokat is, amelyek a jogszabályok érvényesülését és célkitűzéseit, továbbá a szolgáltatás és ellenszolgáltatás értékarányosságát védik, miért ütközik nyilvánvalóan jóerkölcsbe. Ehhez az egyértelmű és stabil bírói gyakorlat szerint⁶ olyan

⁶ A teljesség igénye nélkül néhány példát említve: Kúria Gfv. 30.284/2018/36. „[43] Az önálló megtámadási okként elismert körülményeken felül többlettényállásra van szükség a szerződés jóerkölcsbe ütközésen alapuló semmissége megállapításához [rPtk. 200. § (2) bekezdés], vagyis ahhoz, hogy a vizsgált szerződés tartalmán,

többlet-tényállási elemre lenne szükség, amely más érvénytelenségi oknak nem eleme, és amely már önmagában, azaz nyilvánvalóan semmisségre kell, hogy vezessen.

- 5.2.29 A jogrend által védett társadalmi értékek meghatározhatók és a felek perbeli megállapodása nem sért semmilyen – sem a jogrend által védett, sem pedig esetlegesen azon kívül eső – társadalmi értéket.
- 5.2.30 **A jelen ügy érdeme egyszerűen megfogalmazható a következőben: a [REDACTED] az Indítványozót egy magas juttatás ígéretével meggyőzte arról, hogy adja fel a számára rendkívül előnyös, privilegizált állását, és munkával elért tudását és tapasztalatát az ő javára hasznosítsa; majd amikor ennek a juttatásnak a kifizetési feltétele megvalósult, az összeg nagyságára hivatkozva akar szabadulni a kötelezettsége alól. Ez nemcsak ellentétes a jóhiszeműség és tisztesség követelményével, de éppen az lenne a társadalmi értékrenddel ellentétes, hogy ezt a törekvést a bíróság támogatja.** Megfosztaná ugyanis az Indítványozót, és potenciálisan minden munkavállalót attól, hogy a hivatásszerű munkával szerzett helyzetét és a tudásával előállított értéket védje.
- 5.2.31 Egy a Kúria által hozott ilyen döntés ugyanis azt közvetíti a társadalom felé, hogy egy munkáltató bátran ajánlhat magas összegű végkielégítést vagy akár más juttatást azért, hogy rábírja a munkavállalót arra, hogy szaktudását, szakmai tapasztalatait a munkáltató érdekei előmozdítására fordítsa, hiszen, ha valamikor ténylegesen ki kellene fizetnie a munkavállalónak a munkaszerződésben ígért magas összegű juttatást (amit a kifizetés időpontjában már sokall), akkor a jóerkölcsbe ütközés általános szabályára hivatkozva, egyszerűen megszabadulhat majd a fizetési kötelezettségétől. Egy ilyen jogerős ítélet, és nem a felek megállapodása van káros hatással a magyar munkaerőpiacra és a magyar gazdaságra, és mint ilyen, sérti a közérdeket és sérti a magyar társadalom értékítéletét.
- 5.2.32 Az ilyen bírósági döntések emellett azt is hirdetik, hogy a magasan képzett, kiemelkedő tehetségű magyar munkavállalók számára nincs lehetőség arra, hogy Magyarországon dolgozzanak, mert nem kapnak jogvédelmet abban az esetben, amikor a kialakult juttatásaikat a munkáltatójuktól követelik; ehelyett olyan országban kell munkát vállalniuk, ahol jogszerű lehetőség van arra, hogy a munkaszerződésükben foglalt magas összegű juttatásukat bírósági úton érvényesíteni tudják akkor is, ha a munkáltató önkéntesen nem teljesíti a munkaszerződés szerinti fizetési kötelezettségeit. A szerződéseket az egymás iránti és a szerződésbe vetett bizalomra alapozva kötik a felek, tehát bíznak abban, hogy a másik fél a maga kötelezettségeit teljesíteni fogja. Különösen igaz ez a munkaszerződésekre, ahol a munkavállaló lényegesen kedvezőtlenebb pozícióban van a munkáltatónál, így a munkavállaló számára a munkáltató jóhiszeműségébe és tisztességébe, valamint a szerződések érvényesíthetőségébe vetett bizalom az egyetlen kapaszkodó a munkaszerződés megkötésekor. A Fővárosi Ítéltábla ítélete és a Kúria Ítélete is ezt a bizalmat ássa alá.
- 5.2.33 Az Indítványozó is bízott a [REDACTED] és a [REDACTED] nevében eljáró képviselők tisztességében és jóhiszeműségében, amikor a munkaszerződést aláírta. Hiszen azzal a feltételezéssel fogadta el a [REDACTED] ajánlatát, hogy ha ő a szerződés szerint teljesíti a kötelezettségeit,

célján vagy joghatásán keresztül megállapítható legyen, a jogügyletet az általános társadalmi megítélés nem tartja elfogadhatónak.” BH2020. 174. II-III „A szerződő felek szabadon meghozott döntésének esetleges gazdasági megalapozatlansága - többlettényállás nélkül - a közpénzvel gazdálkodó, állami tulajdonú gazdasági szervezetek esetében sem vonja maga után a szerződés érvénytelenségének polgári jogi jogkövetkezményét.” BH2019. 320. „Többlet tényállási elem hiányában nem ütköznek - még értékaránytalanságuk esetén sem - a jóerkölcsbe azok a szerződések, amelyekkel a cég eladta a szerződéséhez szükséges berendezéseket majd a vevőtől visszáberelte azokat.”

akkor a [REDACTED] is a szerződés alapján fog teljesíteni, ha úgy dönt, hogy átszervezéssel megszünteti a munkaviszonyát. Ehhez képest a [REDACTED] törekvéseit támogató ítéletek azt üzenik, hogy a munkavállaló nem bízhat sem a munkáltatójában, sem az írásba foglalt munkaszerződésben, a munkáltató egy tisztességesen megtárgyalt, szakértők bevonásával elkészített munkaszerződés alól is kibújhat.

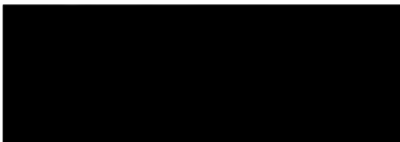
- 5.2.34 Egy a [REDACTED] álláspontját elfogadó legfelsőbb magyar bírósági fórum által hozott ítélet olyan jogi környezetet hoz létre, amelyben külföldi, magasan képzett munkavállalók biztosan nem jönnek majd magyarországi munkahelyre. Hiszen az Indítványozó sem kockáztatta volna a [REDACTED] Egyetemen szerzett „véglegesített” státuszát, ha felmerült volna benne, hogy a munkaszerződésben foglalt megállapodását az abban foglalt, tisztességesen megtárgyalt végkielégítés mértéke okán a magyar bíróság jóerkölsbe ütközőnek minősítheti, annak ellenére, hogy mind a tételes jogszabályoknak, mind az irányadó joggyakorlatnak teljes mértékben megfelel.
- 5.2.35 A Kúria Ítélete emellett teljesen szembe megy saját, EBH2017.M.3 szám alatt közzétett és a jelen alkotmányjogi panasz 5.2.13 pontjában már ismertetett ítéletével, amelyben éppen azt tette egyértelművé, hogy a felek szabadon megállapodhatnak a munkaviszony megszűnése esetére bármilyen juttatásban, függetlenül annak összegétől és jogcímétől (amíg a munkaviszony megszüntetésére nem a munkavállaló magatartása miatt kerül sor). Jelen alkotmányjogi panasz alapját képező Ítéletében a Kúria saját ítéletével szembe menve azt rögzítette, hogy a végkielégítésnek mégiscsak van egy maximum mértéke, amelyet ugyan nem határoz meg, de az attól való eltérés sérti a társadalom értékítéletét, így pedig nyilvánvalóan a jóerkölsbe ütközik.
- 5.2.36 Fentiek szerint az Ítélet súlyosan sérti a jogbiztonság követelményét, hiszen a Kúria Ítéletében nem ad iránymutatást arra nézve, hogy mekkora mértékű végkielégítés köthető ki jogszerűen, milyen szempontok szerint minősül egy munkaszerződésben kikötött végkielégítés jogszerűtlennek vagy jelen esetben milyen mértékű végkielégítést tartott volna tisztességesnek az Indítványozó részére. Amellett, hogy a végkielégítés rMt. szerinti mértékétől való eltérés és tulajdonképpen a szerződési szabadság tekintetében teljes jogbizonytalanságot eredményez az Ítélet, alapot ad a munkáltatóknak arra is, hogy tömegesen kérjék a bíróságoktól a felek által szabadon és befolyásmentesen megtárgyalt és a munkáltató által önként vállalt végkielégítések és bármely más magas összegű juttatások jóerkölsbe ütközésének megállapítását minden olyan esetben, amikor a kialakult összeg vagy mérték a rMt.-ben meghatározott mértéktől magasabb.
- 5.2.37 Az Indítványozó megjegyzi azt is, hogy álláspontja szerint a Kúria és a Fővárosi Ítéltábla a végkielégítés mértékének vizsgálatakor nem vették figyelembe azt sem, hogy a munkaszerződések tartalma titkos és az a felek megállapodásán alapul, így azért, mert esetlegesen még nem volt az eljáró bíróságok előtt folyamatban jogvita ilyen mértékű végkielégítés vagy munkaviszony alapján járó más juttatás miatt, semmiképpen nem jelenti azt, hogy egy ilyen mértékű juttatás a versenyszférában rendkívüli lenne. Hiszen köztudomású, hogy az ilyen összegű végkielégítések és juttatások piaci szereplők között egyáltalán nem elképzelhetetlenek, és a munkáltatók esedékességkor az önként vállalt kötelezettségüket jó esetben teljesítik, így a munkavállalóknak a munkaszerződés szerinti igényeikkel nem kell bírósághoz fordulniuk.

EGYÉB NYILATKOZATOK ÉS MELLÉKLETEK

1. Az Indítványozó nyilatkozik, hogy nem kezdeményezte a bíróságon az alkotmányjogi panasszal támadott bírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztését.
2. Az ügyvédi meghatalmazás jelen alkotmányjogi panasz mellékleteként csatolásra került.
3. Az Indítványozó nyilatkozik, hogy nem járul hozzá a személyes adatai közzétételéhez.
4. Az Indítványozó nyilatkozik, hogy a megsemmisíteni kért Kúria Mfv.VIII.10.014/2022/9. számú Ítélete alapjául szolgáló bírósági eljárásában felperesként vett részt, ezért személyes érintettségét dokumentumokkal alátámasztania nem szükséges.
5. Az eljárás az Abtv. 54. § (1) bekezdés alapján illetékmentes.

Budapest, 2022. augusztus 11.

Tisztelettel:

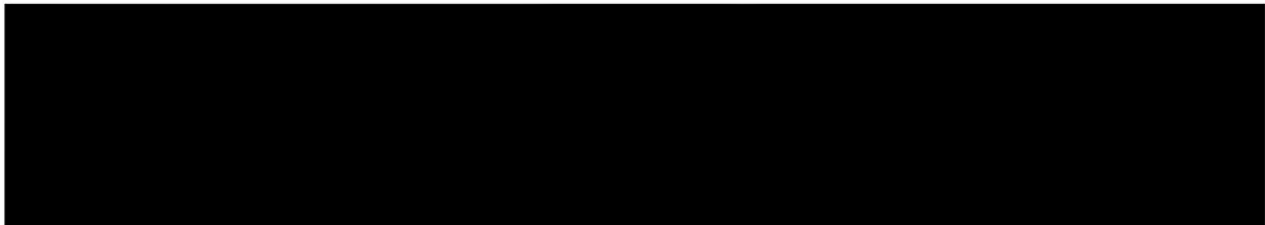

Indítványozó

képviseli:

Dr. Menyhárd Attila ügyvéd

Varga János Tamás és Társai Ügyvédi Iroda

Mellékletek:

- 1. sz. melléklet: Ügyvédi meghatalmazás
- 2. sz. melléklet: Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 63.M.332/2019/44. sz. ítélete
- 3. sz. melléklet: Fővárosi Ítéltábla 2.Mf.31.142/2021/8. sz. ítélete
- 4. sz. melléklet: Felülvizsgálati kérelem
- 5. sz. melléklet: Kúria Mfv.VIII.10.014/2022/9. sz. ítélete